

VIDÉKI KÖNYVTÁRAINK 1908-BAN.

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége, eddigi szokásához híven, 1908. évi működéséről is részletes jelentésben számolt be, hű képet nyújtva a vidéki könyvtárak mai állapotáról.

A társadalmi tényezők által föntartott tudományos közgyűjtemények közül az 1908. évben 76 intézet tartozott a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége hatáskörébe.

E gyűjtemények szükségleteire és a könyvtári és múzeumi ügy fejlesztésével járó egyéb kiadások fedezetül az 1908. évi állami költségvetésben 299.060 korona hozatott előirányzatba, mely összegből a rendes kiadásoknál az Országos Főfelügyelőség szükségleteire személyi járandóságok czimén 25.560 korona, dologi kiadások czimén 21.700 korona, összesen 47.260 korona, a tudományos közgyűjtemények szükségleteire 124.300 korona, a rendkívüli kiadásoknál építkezési és beruházási szükségletekre 127.500 korona volt fedezetül szánva. Ezek a javadalmi tételek a Főfelügyelőség szükségleteinek rovatánál a személyi járandóságoknál 2560 koronával, a gyűjteményeknél 6500 koronával mutták felül az előző évi költségvetésben megállapított javadalmat és így ez évre 9060 koronával növekedett a kiadások fedezete. Ehhez a javadalomhoz járult az előző évben felhasználatlanul maradt 7529'85 korona, mely összegből 3585'85 korona a Főfelügyelőség központi szükségleteinek, 3944 korona a tudományos gyűjtemények szükségleteinek fedezetét gyarapította. Ekként 306.589'85 koronát tett ki az az összeg, a mely a múzeumi és könyvtári ügy fejlesztése terén a Főfelügyelőségre váró feladatokban az elmúlt évben rendelkezésre állott.

Anyagi eszközei felhasználásánál a Főfelügyelőség ez évben is az eddigi gyakorlat által igazolt eljáráshoz ragaszkodott.

Rendes évi segélyek czimén 31.000 korona, a rendkívüliek

czimén pedig 41.500 korona folyósított a Főfelügyelőség hatáskörébe tartozó könyvtáraknak.

A könyvtárak gyarapítására szánt díszmunkák és szakkönyvek közül, a «Breviarium Grimani» X. kötete két példányán kívül, a «Gróf Zichy Jenő III. ázsiai utazása» című mű 10 példánya vételárából hátralevő ötödik részletének törlesztése 222.40 koronával terhelte a Főfelügyelőség javadalmát, melynek terhére ezenkívül Csiki Ernőnek «Magyarország bogárfaunája» című műve 30 s Petrik Géza «Magyarország bibliographiája» 10 példányban lőn beszerezve.

Továbbá e rovatából és egyéb czélokra közvetlen a Főfelügyelőség még a következő műveket szerezte meg: Dr. Szentkirályi Kálmántól 2400 koronáért az 1861—1908. évi országgyűlések nyomtatványainak teljes gyűjteményét, mely értékes sorozat valamely, egyelőre még meg nem határozott nagyobb nyilvános könyvtárnak van szánva; a kassai múzeum számára 200 koronáért Prokop A.-nak a morvaországi műemlékekről szóló 4 kötetes munkáját.

Ezenkívül gyarapítási, bútorozási, berendezési és egyéb czélokra a következő tételeket utalványozta ki a Főfelügyelőség közvetlen rendelkezésre álló javadalmából: a poprádi Kárpát-Múzeumnak üvegszekrényekre és könyvtárpoleczokra 1044 koronát; a szekszárdi múzeumnak adott rendkívüli könyvtári segélyképen 110 koronát s végül a pápai református főiskola metszetgyűjteményének földolgozásáért a megállapított tiszteletdíj első felét, 800 koronát, s a gyűjtemény rendezésére 387.30 koronát.

A Főfelügyelőség kebelében előfordult események felsorolása alkalmával mindenekelőtt dr. *Schönherr Gyula* ideiglenes előadó-titkárnak márczius hó 24-én bekövetkezett elhunytáról emlékezünk meg.

Az év többi személyzeti ügyéről az alábbiakban számolunk be: Ő császári és apostoli kir. Felsege 1908. évi február hó 12-én Bécsben kelt legfelsőbb elhatározásával a Főfelügyelőség előadójává *Mihalik József* kir. tanácsost, az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum igazgató-órét méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni; a Főfelügyelőség titkárává a nm. vallás- és közoktatásügyi magyar kir. miniszter *Winkler Elemér* miniszteri segédfogalma-

zót, a dr. Pataki János távozásával megüresedett tollnoki állásra pedig dr. *Tihamér Lajost* nevezte ki.

A jelentés további folyamán az állami felügyelet alatt álló tudományos közgyűjtemények állapotáról, az év folyamán az állam és társadalom részéről fejlesztése érdekében tett intézkedésekről s azok eredményéről ad számot. Ebből a részből közöljük azokat az adatokat, a melyek a könyvtárak ügyeire vonatkoznak vagy azokkal kapcsolatosak.

Alsókubinban az Árвамеgyei Csaplovics-Könyvtár épülete teljesen elkészült s az annak végleges átvétele előtt szükségesnek talált pótmunkák is befejeztettek. Mindamellett a könyvtár mindezideig a nyilvánosságnak átadható nem volt, mert a belső berendezés költségek hiányában még el nem készülhetett. E czélra a vármegye közönsége 9561 K államsegélyt kért, a melynek fedezetéről a Főfelügyelőség akként gondoskodik, hogy a jelenlegi rendkívüli államsegély 1910-ben utalványozandó utolsó 5000 koronás részletének még 1911-ben és 1912-ben leendő folyósítása, illetve emez évekre való meghosszabbítására nézve 1910-ben fog javaslatot terjeszteni a vallás- és közoktatásügyi miniszter elé. A könyvtár az 1908. évben 800 K államsegélyt nyert, melyet a könyvtáros mellé segítségül adott díjnak díjazására fordítottak. A könyvtárrendezés folytatólagos munkájáról, a gyarapodásról s a könyvtár használatáról nincsenek közelebbi adatok.

Aradon az Aradi Kölcsey-Egyesület könyvtárában az olvasók száma az elmúlt esztendőben csaknem megháromszorosodott. Az őszi és téli hónapokban hetenként ötször-ötször áll nyitva a könyvtár s 244 napon 2703 esetben 11.048 művet kölcsönöztek ki az olvasók. A kikölcsönzött könyvek négyötödrésze szépirodalmi. A nagy kereslethez képest erősen meg is szaporították könyveiket. 662 darabbal több volt a könyvtár az 1908. év végén, mint az elején. Összes állománya pedig 38.720 darab volt. Az egyesület összesen 1152 koronát költött 1908-ban a könyvtárra, könyvre azonban az idén még 200 koronával többet is költhetett, mert az Országos Tanács jóvoltából 100—100 korona árú könyvvel fejleszthette az aradszentpétervári és az aradségai könyvtárakat. Az egyesület kérésére küldött még az Országos Tanács Nagyhalomágyra és Buttyinba is egy-egy nép-

könyvtárt, melyet az egyesület gondozása mellett szép eredményel használ a közönség.

Aranyosmaróton a Barsvármegyei Múzeum mindezeideig rendezetlen lévén, a nyilvánosságnak még nem volt átadható. Könyvtárának összes állománya az 1908. év végén 3507 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 23 darab.

Balassagyarmaton a Nógrádvármegyei Múzeum-Társulat a Nagy Iván-féle értékes könyvtárt, mely három éven át a Takarékpénztár tágas helyiségében nyert ingyenes elhelyezést, minthogy e helyiségekre nevezett pénzintézetnek szüksége volt, új bérhelyiségbe vitette át 1908. október 1-én. Az új bérhelyiség a Népbank tulajdonát képező házban van, tűzmentes helyen, vasajtókkal és ablakrácsokkal ellátva. A könyvtár összes állománya az 1908. év végén 15.269 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 20 darab. A múzeum 1908-ban 1000 korona államsegélyt nyert, melyből 540 koronát lakbérre, 460 koronát pedig könyvek kötésére fordítottak.

Bártfán a Sárosvármegyei Múzeumban dr. Iványi Béla orsz. levéltári tisztviselő 1907-ben miniszteri megbízásból rendezte Bártfa szab. kir. város levéltárát 1526-ig. Javaslatára megállapodás történt, hogy a levéltár anyaga a középkoron túl is rendeztessék, miért is a városi tanács a polgármestert és dr. Vas Antal múzeumi őrt kérte föl a további rendezésre. Nevezettek körülbelül 5000 oklevelet vettek át, a melyekben megfajtották a dátumokat s majd borítékba helyezték és a megfelelő föliratokkal ellátták azokat. E munkálkodáson kívül a múzeumi őr befejezte a régiségek törzskönyvét, a könyvek leltárait s a letéti- és helyrajzi naplókat. A könyvtár összes állománya az 1908. év végén 1340 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 68 darab. A könyvtár ez évben 500 K államsegélyben részesült.

Besztercebányán a Városi Múzeum az 1908. évre nyert 500 korona könyvtári államsegélyből az 1908. év végeig felhasználott 227 korona 59 fillért. Az év végén maradt 272 korona 41 fillér a Főfelügyelőség által jóváhagyott költségvetésben részletezett művek beszerzésére fog fordíttatni. A könyvtár, július és augusztus hónapok kivételével, minden szerdán és szombaton 5—6-ig van nyitva. A könyvtártól kikölcsönözött 547 darab.

A használat díja egy évre 2 korona, havonként 56 fillér volt. Egyes művek használatáért 20 fillért szednek.

Békéscsabán a Múzeumegyesület építkezése ügyében némi haladás történt, a mennyiben a vallás- és közoktatási miniszter elhatározta, hogy Békéscsabán a múzeumi épülettel kapcsolatban közművelődési házat létesít, az egyesületet pedig fölhevítve, hogy e célból sürgősen dolgozza át a már benyújtott tervek s az átdolgozottakat a vonatkozó költségvetéssel együtt terjeszsze föl. Az egyesület eleget is tett a miniszter kívánalmának. A benyújtott tervezet s költségvetés szerint az épület 180.000 koronába fog kerülni, a mely összegből rendelkezésre áll a 80.000 korona államsegélynek eddigi folyósított öt 2000 koronás részlete, tehát összesen 10.000 K, a mely mellé a vallás- és közoktatási miniszter hajlandó a kulturházak alapjából 90.000 korona tökesegélyt folyósítani, a még fönmaradó 80.000 korona pedig törlesztéses kölcsön alakjában lesz fölveendő a város által. E kölcsön törlesztési annuitásához a város évi 1000 koronával járul hozzá, a többi a vallás- és közoktatási miniszter saját tárczája terhére vállalta el. A könyvtár összes állománya az 1908. év végén 2004 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 20 darab. Az egyesület ez évben 300 K könyvtári segélyt kapott, mely összeg az év végéig nem lett felhasználva.

Békésgyulán a könyvtárat és múzeumot föntartó Békésvármegyei Közművelődési Egyesület főgondját az képezte, hogy a róm. kath. főgimnázium épületében az egyesület által létesített és elfoglalt két teremben a múzeumban őrzött Mogyoróssy-féle könyvtár és a vármegyeházán levő Oláh-féle könyvtár egyessíttessék és a nyilvánosságnak mielőbb átadassék. Az e célból szükséges rendezési munkálatokra, továbbá a könyvtár gondozására *Németh József* főgimn. tanárt nyerte meg az egyesület.

Budapesten a Budapesti Könyvtár-Egyesület 8552 mű 20.073 darabból álló központi könyvtára föntartási költségeit az 1908. évben is saját bevételeiből fedezte, úgy, hogy a részére engedélyezett 1500 K állami segélyt teljes egészében könyvek beszerzésére fordíthatta. Az egyesületnek eme könyvtára a II. kerületi Corvin-téri Vigadó-épület II. emeletén van elhelyezve, a hol a könyvtári helyiségen kívül egy 20 személyre berendezett nyilvános olvasóterem áll a közönség rendelkezésére. Az egye-

sület a könyvtár használatáért semminemű díjat nem szed. A központi könyvtárt, mely naponta 3—8-ig van nyitva, az 1908. évben 295 ingyenes nyitási napon 6980 egyén (1907-ben 6388) használta és pedig: 5910 középiskolai tanuló, 253 felsőiskolai tanuló, 361 hivatalnok, 47 kereskedő, 102 iparos és 307 egyéb foglalkozású. Az olvasók részére az 1908. évben 9730 mű, 11.977 darab (1907-ben 9229 mű, 11.533 darab) lett használatra kiadva és pedig szakok szerint: Vallás-tudomány 214 mű, nevelés-tudomány 79 mű, bölcsészet, szépirodalom, művészet 389 mű, irodalom és nyelvészet 745 mű, jog- és államtudományok 934 mű, történelem és földrajz 1146 mű, orvostudományok 402 mű, természettudományok és mennyiségtan 634 mű, gazdaság 54 mű, vegyesek 111 mű, hírlapok 1032 mű.

A dunamelléki ref. egyházkerület és a budapesti ref. főiskola tulajdonát képező Ráday-könyvtár 1908. évi történetében nevezetesebb mozzanatok nem említhetők. A könyvtár törzsanyagáról még most sem adhatni pontos, hanem csak megközelítő kimutatást, a mennyiben az utolsó revizionális munka még folyamatban van. Megközelítőleg tehát csak annyi jelezhető, hogy a könyvtár mintegy 14.000 művet foglal magában, körülbelül 23.000 darabban. Az 1904-ben és 1905-ben a könyvtár rendezésére nyert 10.000 K államsegélyből 1908-ra 2504 K 64 f jött át. Ebből részint beszerzésekre, részint a rendezés munkálataira 1908. decz. 31-ig 2148 K 80 f használtatott fel. Maradványképen tehát az 1909. évre 365 K 64 f hozatott át. Meg kell azonban jegyezni, hogy az 1908. évben a takarékpénztári kamatok nem vétettek fel s így ezeknek figyelembevételével összesen körülbelül 500 korona áll még a könyvtár rendelkezésére, a rendezési munkálatok bevégzésére.

Debreczenben a ref. főiskola könyvtáránál a harmadik esztendeje folyó rendezés utolsó stádiumába jutott. A kéziratár rendezése, a könyv-hagyományok besorozása, elhelyezése után a húsz szakba csoportosított könyvtárnak körülbelül 87.600 címlaplappal álló egyetemes, betűrendes czédula-katalógusa is elkészült. A könyvtár anyaga 1908. december 31-én, az apró nyomtatványokkal együtt: 115.058 drb. Az 1908. évi szaporulat 1670 drb. Ezt a gyarapodást az államsegélyből beszerzett 226 drb. a rendes évi jutalékból, ajándékokból felnövekedett 1105 könyv, 115 hírlap, 139 apró nyomtatvány, 81 kézirat, 1 oklevél és 3 arckép

teszi. Az 1908. évi 1500 korona államsegélyt különösen a matematikai-geometriai és német philológiai szakcsoport leg-szükségesebb kiegészítésére fordították; de azonkívül számos magyar szépirodalmi munkát is szerezhettek be az Orsz. Főfelügyelőség jóvoltából. A könyvtár 230 napon át volt ingyenesen nyitva. Az olvasóteremben 6571 látogató használt 9145 darabot, kikölcsönöztetett 3884 darab.

A Debreczeni Városi Múzeum könyvtárának összes állománya az 1908. év végén 6368 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 1058 darab; ebből 876 darab ajándék.

Désen a Szolnokdobokamegyei Történelmi, Régészeti és Ethnografiai Társulat könyvtárának fejlesztése, mióta a dési m. kir. állami főgimnázium igazgatósága s az attól megbízott könyvtáros gondozása alá jutott, teljesen az Orsz. Főfelügyelőség jóindulatára volt bízva. Az attól nyert évi segélyek az egyedüli források, melyek részben könyvkötésre, részben gyarapítási czélokra fordítottak; egyéb tekintetben a könyvtár a megyei, városi hatóságok és intézetek részéről semmiféle támogatásban nem részesült. Pedig a megye területén ez az egyedüli nyilvános jellegű könyvtár. Örvendetes jelenségnek vehető, hogy a könyvtár használatában némi haladás észlelhető, a miből következtetni lehet a további fejlődésre. Mindenesetre kívánatos volna a könyvtárnak olvasóhelyiséggel való ellátása is és éppen a könyvtár kezelője igyekezett is a közvéleményt és az illetékes tényezőket nyilvános könyvtár létesítése érdekében mozgalomra bírni, de a törekvés hatástalan maradt. A könyvtár állománya 1201 darab, melyben a gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 55 darab. A könyvtár mindennap a 9—12 órák között van ingyenesen nyitva; kikölcsönöztetett 140 darab.

Déván a Hunyadmegyei Történelmi és Régészeti Társulat könyvtárából 30 egyén használt 120 művet. Összes állománya az 1908. év végén 5560 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 145 darab.

Eperjesen a tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület kollégiumának könyvtárában a rendezési munkálatok az 1908. évben tovább folytak. A könyvtár állománya, a czédula-katalógus alapján tör-tént becslés szerint, 25.000 darab. Gyarapodás volt 1908-ban 365 darab. Kikölcsönöztetett térítvényre 174 darab.

Felkán a helyi Tatra-Múzeumegylet gyűjteményei közül a könyvtár összes állománya az 1908. év végén 3589 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 59 darab. A könyvtárnál hetenként kétszer volt könyvváltás. Kikölcsönözött 12 egyén 79 darabot. Kötetenként egy hétre a használati díj 10 fillér volt.

Győrött a városi közkönyvtár egész csöndben 1908. évi márczius havában nyílt meg. Az olvasóterem a közönség rendelkezésére állt 1908. augusztus 1-ig, a mely időponttól kezdve december 15-ig a város tanácsa abba a kényszerhelyzetbe került, hogy a termet a kataszteri becselő-biztosnak engedje át. Így a látogatók gyér száma ez idő alatt a kisebb könyvtári teremben használta az anyagot. A könyvtár javadalma 2410 korona volt, beleértve az 1000 korona állami segílyt. Vételre fordított 1321 korona 71 fillért. A katalógus nyomda alá rendezése a levéltárossegéd bekövetkezett betegsége miatt abbanmaradt. Mindemez akadályok daczára mégis 473 egyén látogatta a könyvtárat, kik részint az olvasóteremben 424, részint térítvény ellenében 1020, összesen 1444 darabot használtak. A könyvtár állománya 27.789 darab, a gyarapodás 1462 darab.

Gyulafehérvárott az Alsófehérvármegyei Történelmi, Régészeti és Természettudományi Egylet gyulafehérvári múzeumára nézve csendes és buzgó munkálkodás közt telt el az 1908. esztendő, az egyesület főnnállásának 25-ik éve. A könyvtárt, mivel nincs helyiség, olvasók igénybe nem vehették, hanem térítvényre kikölcsönöztek 17 művet. A könyvtár összes állománya az 1908. év végén 3688 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 171 darab. Fejlesztésére a Főfelügyelőség 300 K államsegélyt folyósított, a mihez még 87.97 K 1907. évi maradvány járult. Az 1908. évi maradvány 16.80 K volt.

Hódmezővásárhelyen a ref. főgimnázium nyilvános tanári könyvtárának külső rendezése az 1908. évben teljesen befejeződött, mivel a főntartó ref. egyház elkészíttette az ujságok és folyóiratok elhelyezésére szolgáló nagy könyvvállványokat 170 korona értékben, az 1909. évi költségvetésbe pedig 140 koronát illesztett be egy újabb könyvvállvány beszerzésére a már rendezett iskolai értesítők számára. Ez állvány még az 1908. év zárta előtt elkészíttetvén, a könyvtár helyiségében most már a leg-

nagyobb rend uralkodik, könnyű az áttekintés és ellenőrzés. Az egész év folyamán folyt az óvatos selejtezés, továbbá az iskolakönyvek kiszedése és ezeknek egy új csoportba való elhelyezése. Bár az 1907. évben az egyház külön adományából 400 koronát fordítottak könyvkötésre, az 1908. évben pedig 149 koronát, mégis sok könyv vár bekötésre, különösen olyanok, melyeket a közönség sűrűn használ. A diplomok katalógusa is elkészült az év folyamán s annak egy példánya a Főfelügyelőséghez beküldetett. A könyvtár összes állománya 19.141 darab; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 525 darab. A könyvtár nyitva volt 208 napon át, mely idő alatt az olvasóteremben 362 látogató 384 művet 419 kötetben használt. Kikölcsönöztetett 94 térítvényre 162 mű 222 kötetben. A könyvtár használata díjtalan. A könyvtár 1908-ban 800 K államsegélyben részesült, a mihez még 3850 K 1907. évi maradvány is járult. Ez összességben az év végéig 56002 K-t használtak fel.

A városi közkönyvtár állománya az 1908. év végén 4813 darab volt. Ebben a gyarapodás 1372 darab. A közkönyvtár ingyenesen nyitva volt: vasárnap d. u. 2—5-ig, a téli hónapokban pedig 5-től fél 7-ig. Az olvasóteremben 112 látogató 197 darabot használt; kikölcsönöztetett pedig 4354 térítvényre 7917 darab. A könyvtár az Orsz. Tanács útján 2500 K államsegélyt nyert; ebből az év végén 206532 K volt a maradvány.

A *kassai* Múzeum első legégetőbb szükséglete, hogy helyiségei minél előbb szaporíttassanak. Különösen a könyvtár az, melynek érdekében szót kell emelnünk. Még néhány évvel ezelőtt is ez volt a legszerényebb osztálya a Kassai Múzeumnak. Javárészt használatba sohasem kerülő régi, jobban mondva ócska munkákból állott. Két nagyobb adomány azonban kiemelte előbbeni helyzetéből s egyszerre modern, a művelt közönség és az érettebb tanulóifjúság használatára kiválóan alkalmas gyűjtemény magjává tette. Egyik volt a vallás- és közoktatásügyi minisztérium 20.000 koronás rendkívüli államsegélye, melyet Mihalik József miniszteri biztos úgy használt fel, hogy egyrészt a föltétlenül szükséges muzeális szakkönyvtár alapját megvetette, másrészt a legelhangoltabb irodalmi, irodalomtörténeti és történelmi szakcsoportokat modern munkákkal lehetőleg kiegészítette. A másik Puky József ny. miniszteri tanácsos ajándéka, a

mely, az apró nyomtatványoktól eltekintve, 2263 kötetnyi válogatott, részben igen értékes és nehezen megszerezhető munkát tartalmazott. Szépen gyarapodott a könyvtár az évről-évre növekedő államsegélyből is; így az 1908-ik évben nem kevesebb, mint 4179 korona 89 fillért fordíthatott könyvvásárlásra és kötésre. A mint a könyvtár polczai újabb művekkel kezdtek megtelni, azonnal kitűnt, hogy Kassán, a hol a jogakadémia szakkönyvtárán kívül csak két kisebb terjedelmű s majdnem kizárólag szépirodalmi munkákat tartalmazó népkönyvtár van, egy a tudományok minden ágára kiterjeszkedő modern közkönyvtár valósággal közszükséglet. Csakhogy fájdalommal kell látnunk, hogy az igényeknek a múzeum mai állapotában képtelen megfelelni. Az olvasóhelyiség, melyet teremnek csak némi túlzással nevezhetni, mindössze 28 ülőhelyre van berendezve. S ez az egyedüli nyilvános olvasóterem egy városban, a melynek jogi és gazdasági akadémiája s két középiskolája van, a melyben a lakosságnak egyharmadát az értelmiség teszi. Mondani sem kell, hogy ez a szerény helyiség a legmelegebb nyári napok kivételével állandóan telve van. Elodázhatatlan kötelesség tehát, hogy eme szomorú helyzeten valamikép addig is segítsenek, a míg az épület kibővítéséről gondoskodás történik. A helyszükén kívül még jelentékeny szerkezeti hibái is vannak a múzeum épületének. Ilyen gyökeres hibája első sorban az, hogy könyvtári helyiségei csak a főbejáraton, tehát a kiállítási helyiségül szolgáló előcsarnokon át közelíthetők meg. Az olvasóterem, a nyári felszűnetet kivéve, mindig a délutáni órákban (3—7 óra között) van nyitva, a mikor is a terjedelmes épület biztonságára csak a múzeum egyetlen szolgálja ügyel fel. Ha ez — a mi kikerülhetetlen — a bejáratától eltávolzni kénytelen, akkor a múzeum földszinti és emeleti csarnoka teljesen őrizetlenül áll a szabadon belépő látogatók előtt. Hogy ezen a tűrhetetlen állapoton valamennyire segíthessenek, addig is, a míg a múzeum északi szárnya kiépülhet, föltétlenül kívánatos lenne egy a könyvtár mellé az udvar felől építendő kis előcsarnokon át külön bejáratot nyitni az olvasóközönség számára, a mivel segíteni lehetne a másik folyvást érezhető hiányon: a ruhatár híján is.

A könyvtár külön történetében az év folyamán fölmerült legjelentősebb esemény a nyitási idő megváltoztatása. Az előző-

leg fönnállott szabályok szerint a könyvtár július és augusztus hónapokban hetenként kétszer, szerdán és csütörtökön d. u. 3-tól 7-ig volt a közönség számára nyitva. Most Kassa sz. kir. város tanácsa oda módosította a szabályzatot, hogy a könyvtár évenként július hó 1-től szeptember 15-éig hetenként négy ízben d. e. 9-től 12-ig áll az olvasók rendelkezésére, míg ellenben délutánonként állandóan zárva marad. A közönség igényeire való tekintetből tanácsi engedelemmel a vasárnapi könyvtári órákat is áttették délelőtről délutánra. Mindkét intézkedés jól bevált s a látogatók számának növekedését eredményezte. A könyvtári olvasóterem szűk voltáról már fentebb volt szó. E hiányossággal szemben konstatálnunk kell, hogy a múzeum összes tárai között éppen a könyvtár az, a mely új anyag elhelyezésére elegendő térrel rendelkezik, a mely tehát az adott körülmények között legintenzívebben gyarapítható. A könyvtartóterem mai, fölöttébb czélszerűtlen berendezése mellett is legalább ötezer új kötetet könnyűszerrel lehet még felállítani, ha pedig a nehézkes állványok helyébe czélszerű könyvpolczok kerülnek s ha a helyiség megfelelő, vasszerkezetű karzattal szereltetik fel, benne közel ötvenezer kötet, tehát a jelenlegi állomány kétszerese nyerhet elhelyezést. Részben ezért, részben mert a közönség folyvást fokozódó érdeklődését a könyvanyagának erősebb gyarapításával kellett méltányolni, a múzeum miniszteri biztosa minden lehető eszközt felhasznált a könyvtár szaporítására. E tekintetben az elmúlt év eredménydúsnak mondható. A szaporulat az előző évinél jóval magasabb számokat mutat. A vétel útján szerzett 1045 kötetnek 1907-ben 114 kötet felel meg s a végösszeg: 1848 kötet (2606 könyvtári darab) messze túlhaladja az akkori eredményt, a mely 361 kötettel (814 könyvtári darabbal) zárult. A gyarapodást a múlt évben kimutatott könyvtári anyaghoz hozzáadva, végeredményül azt találjuk, hogy a Kassai Múzeum könyvgyűjteménye az 1908-ik év végén 23.145 darabból állott. E megállapítás egészen pontosnak nem mondható, miután a Múzeumnak számba nem vett néhány száz kötetnyi olyan könyve is van, a melyek, mint fölöslegesnek vagy csonkáknak látszók, a rendezéskor félretétettek. Van továbbá elraktározva ezret meghaladó apróbb nyomtatvány, régi (nagyobbára 1848—49-beli) plakát, értesítő, hivatalos nyomtatvány, a melyek-

kel együtt a könyvtári anyag eléri a 25 ezer darabot. A könyvtár nagymértékű gyarapodása két okra vezethető vissza. Egyik a rendelkezésre állott összeg aránylag magas volta, a másik az ajándécul nyert művek nagy száma. Az állam a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége útján 1908-ban 2200 koronát adott könyvtári segély czimén. Ehhez járult 200 korona rendkívüli segély, 977 korona 18 fillér előző évi maradvány és 800 korona az 1907. évi néprajzi államsegély-maradványból, melynek könyvtári czélokra való felhasználását a Főfelügyelőség megengedte. Ily módon a rendelkezésre állott s 23 korona 56 fillér híján fel is használt összeg 4203 korona 45 fillerre ment. A gyarapítás oly irányban történt, hogy lehetőleg a könyvtár ama szakcsoportjai nyerjenek kiegészítést, a melyeket eddig kellő fedezet híján el kellett hanyagolni. Ilyenek első sorban a természettudományok s a földrajz, továbbá a hazai történelem. De nem hanyagolták el a muzeális segédkönyvtárul szolgáló műtörténeti csoportot sem, végül tetemesen gyarapították a szépirodalmi munkák sorozatát. Az ajándécul kapott művek, akár a kötetek számát, akár minőségét tekintsük, szintén jó irányban s tetemesen gazdagították a múzeum könyvtárát. A nagylelkű ajándékozók között ez évben is első helyen áll *Puky József* ny. min. tanácsos. Nem kevesebb, mint 809 könyvtári darabbal gyarapította a könyvtárát, a miből a kötetek száma 627 (427 mű). Ily módon az általa eddig ajándékozott könyvek és apró nyomtatványok száma megközelíti a 4000 darabot. Csupa hasznos és becses munka, közötté több ritkaság s egy egész zárt sorozat a magyar népköltésre vonatkozó művekből. Az állami segélyből könyvvásárláson kívül még egy kisebb összeget könyvkötésre s négy Schröter-féle czédulafiók beszerzésére is fordított a múzeum igazgatója. Az 1908-ik év elején a könyvtár anyagának körülbelül egy nyolczada volt kötetlen állapotban. Ez aránylag nagy százaléknak nem is mondható, miután azonban a könyvkötésre fordítható összeg nagyon szerény, a könyvkötői árak pedig az utolsó években 25—40 százalékkal emelkedtek, előre lehet látni, hogy a kötetlen könyvek hányada évről-évre növekedni fog, ha csak valamely rendkívüli segély lehetővé nem teszi egyszerre nagyobb mennyiségű könyv bekötését. Majdnem akkora gondot, mint a bekötetlen könyveknek a szükséges védőborítékokkal való

ellátása, okoz a régebben bekötött, vagy «eredeti kötésekben» pompázó kötetek legnagyobb részének a tökéletes elrongyolódás ellen való biztosítása. A multban a csekély bevételekből s a szűkre szabott segélyekből nagyon keveset lehetett könyvkötésre fordítani. Ennélfogva a mi kész kötésben volt megvehető, az így szereztetett be, a mit pedig be kellett köttetni, arra a legolcsóbb, a legkezdetlegesebb tábla került. Hosszú ideig fog tartani, míg ezek a rosszul konzervált kötetek vagy kicserélődnek, vagy legalább új, tartósabb táblákat nyernek. A fölmerült kár egyedüli haszna a tanulság, a mit ezen esetből meríthetünk. Ennek megfelelően az újabb kötések, ha drágábbak is, hasonlíthatatlanul jobbak a régieknél és mindenkor megfelelnek a bennük foglalt könyv értékének, illetőleg előrelátható hasznátságának.

A czédulafiókók beszerzése a könyvtár halaszthatatlan újraczédulázásával s rendezésével áll kapcsolatban. A könyvekről ugyan évek óta készültek katalóguslapok, ezek azonban alakjuknál s anyaguknál fogva betürendes jegyzék alakítására merőben alkalmatlanok voltak, másrészt pedig belső hibáik miatt is csak részben lettek volna használhatók. Az új czédulakatalógus terve már az év derekán fölmerült ugyan, mindazonáltal addig is, a míg a kivitelre kerülhet a sor, nem szűnt meg a régi szabású czímmások készítése.

A könyvtárba érkezett munkákra az olvasóteremben kifüggesztett táblákon, majd ezek megtelte után kiakasztott czédulákon hívták fel a közönség figyelmét. Az újdonságok közlésének e kezdetleges módja rövid idő alatt azt eredményezte, hogy a könyvtár látogatóinak száma rohamosan nőtt és a téli hónapokban körülbelül elérte a helyhez mért maximális számot.

Az olvasóterem forgalmáról a következő kimutatás ad képet:

H ó n a p	Nyitási napok száma	Olvasók száma	Használt művek száma	Olvasók átlaga	Használt művek száma
Január	23	357	441	15	19
Február	24	437	560	18	23
Márczius	26	494	646	19	25
Április	22	331	426	15	19
Május	25	181	231	7	9
Junius	22	66	76	3	3
Julius	18	199	222	11	12

H ó n a p	Nyitási napok száma	Olvasók száma	Használt művek száma	Olvasók átlaga	Használt művek átlaga
Augusztus ...	15	163	188	11	12
Szeptember ...	21	348	411	17	19
Október ...	26	746	903	29	34
November ...	26	1019	1265	39	48
Deczember...	23	839	954	36	41
Összesen ...	271	5180	6323	19	23

A viszonyokhoz képest e számok elég magasak s az előző évekhez képest tetemes emelkedést mutatnak. Az utolsó öt évben az olvasóterem forgalma a következő volt:

1903-ban 1690 olvasó 2106 művet használt.

1904-ben 3126 „ 3930 „ „

1905-ben 3795 „ 5030 „ „

1906-ban 3324 „ 4097 „ „

1907-ben 2192 „ 3487 „ „

Közelebbről nézve a dolgot, konstatálható, hogy a látogatók zömét napról-napra ugyanaz az állandó kis csoport szolgáltatja s a könyvtárt használni hivatott művelt elemek nagy tömege nem veszi igénybe az intézetet. Erről tanuskodik a kiszolgáltattott olvasójegyek aránylagos kis száma. 1908-ban olvasójegyet váltott 243 egyén (1907-ben 121) és pedig foglalkozás szerint: tanár és tanárjelölt 3, tanító és tanítójelölt 27, ügyvéd és ügyvédjelölt 8, hivatalnok 13, kereskedő, kereskedelmi alkalmazott 11, iparos 3, katona 2, joghallgató 14, gazdasági akadémiái hallgató 7, közigazgatási tanfolyami hallgató 3, középiskolai tanuló 99, szakiskolai tanuló 52, nő (tanítónő) 1, összesen 243. Átlagosan tehát minden olvasóra 21 látogatás esik. Bizonyos társadalmi osztályoknak (p. o. tanárok, lelkészek) távolmaradása első sorban az olvasóterem kicsiségével s tudományos kutatók számára föntartott külön olvasóhelyiség hiányával függ össze. Viszont egy másik igen tekintélyes csoport (hivatalnokok, kereskedő, iparos) azért van csekély számmal képviselve, mert a könyvtár nyitási órái a hivatalos és üzleti vagy ipari tevékenység idejével esnek össze. A nyitási idő meghosszabbításával e hiba helyrehozható volna, mert ha az olvasótermet legalább hetenként háromszor este 10 óráig nyitva tarthatnák, azok is részesülhetnének a könyvtár használatának áldásában, a kik

ma onnan kenyérkereső foglalkozásuk révén ki vannak rekesztve. A mai személyzet ennek a kíváncsiságnak minden buzgósa mellett sem felelhet meg. Délelőtt három, délután négy órai szolgálatot még három esteli órával megtoldani lehetetlen. Ha azonban az intézet még egy tisztviselőt kaphat, váltakozva beosztott szolgálattal, azonnal meg fogják kísérelni az olvasóteremnek az esteli órákban való nyitvatartását.

A könyvtárt látogató közönséghez mérten elég kedvező arányú a használt munkák szakokszerinti kimutatása. Az évi eredmény a következő:

S z a k c s o p o r t	A használt művek száma
Hittudomány	23
Lexikonok, szótárak	147
Történelem és földrajz	472
Műtörténet és régiségtudomány	519
Irodalomtörténet, költészet, nyelvtud., szépirodalom	4159
Mennyiségtan és természettudomány	294
Bölcsészet és neveléstudomány	85
Orvosi tudomány	40
Jog- és államtudományok	104
Vegyesek, társulati kiadványok	290
Folyóiratok	166
Múzeumok és könyvtárak katalógusai	10
Térképek	12
Kéziratok	2
Összesen	6323

A könyvtári szakrendszer szerint készült kimutatás nem tűn-
tet fel, hogy mennyi volt a szépirodalmi munkákat használók
száma, annyit mégis megállapíthatni belőle, hogy a használat
nagyobb fele esik a belletrisztikára s csak kisebb fele a tudomá-
nyos munkákra. E jelenség nem aggasztó, mert ugyanez
tapasztalható az összes univerzális és nem szigorúan tudomá-
nyos jellegű könyvtárakban. Mégis szükséges arra is rámutatni,
hogy a tudományos munkák használatának kisebb mértéke nem
éppen a közönség izlését, hanem egyúttal s talán inkább a
könyvtár egyes szakcsoportjainak nagy szegénységét dokumen-
tálja. A hittudományi, bölcsészeti, jogi, vagy éppenséggel az
orvosi szakot a Kassai Múzeum könyvtárában jóformán elavult
s használhatatlan ócskaságok képviselik; azon lehet csodálkozni,

hogy akadtak olvasók, a kik e rosszul ellátott csoportokat is használni tudták.

Az olvasóterem szűk s a használati órák kevés voltáért némi kárpótlást nyújthatna a házi használatra való könyvkölcsönzés. Sajnos, e tekintetben szégyenletesen kis forgalmat mutathat fel a könyvtár. Az egész év folyamán mindössze 269 művet vettek ki otthoni használatra, 126 térítvényen. De még e csekély forgalmat is csak úgy tudták elérni, hogy a városi tanács által készített és életbeléptetett könyvtári szabályzat idevágó rendelkezését, mely a házonkívüli használatot a múzeumi választmány külön engedélyétől teszi függővé, egyszerűen mellőzték. Az említett rendszabás a múzeumi címjegyzékben is le van nyomtatva s ilyképpen átment a köztudatba. A kimondott föltétel mellett a kikölcsönzést megkísérelni csak kevés embernek volt kedve, ennélfogva azok, a kiknek az olvasótermet használni valami okból nem volt módjukban, a múzeumi könyvgyűjtemény igénybevételéről eleve lemondtak. A mint a múzeum államosítása bekövetkezik, új, lehetőleg méltányos és a közönség érdekeit is megvédelmező múzeumi szabályzat fog készülni, a melyben elv gyanánt lesz kimondva, hogy a könyvtárból minden Kassán állandó lakással bíró, bizonyos kort elért lakos jogosítva van könyveket kölcsönvenni.

A könyvtárnak a közönség által alig ismert, de elég érdekes függeléke egy kis irat- és oklevélgyűjtemény. E gyűjteményben a XVI. század elejétől a legujabb korig körülbelül négyezer okirat van, közöttük számos a Felvidék és Kassa történetére vonatkozó darab. Néhány érdekesebb az olvasóteremben levő keretekben s tárlószekrényekben van kiállítva, a többi — egyéb hely híján — kiállított bútorok s ládák rekeszeiben van elrakva. Felállításukra, rendezésükre, vagy regesztázásukra mindaddig gondolni sem lehet, a míg arra való helylyel nem rendelkezik a múzeum. A gyűjtemény gyarapításáról azonban, ha alkalom nyílik, gondoskodni fognak; természetes, hogy szem előtt tartva a múzeum különleges irányát, a fősúlyt a Felvidékre vonatkozó iratokra fektetik. A lefolyt évben az okirattár két csomaggal gyarapodott. Az egyik vétel útján került a múzeumba s volt benne 7 középkori (1371—1409), 3 XVI-ik, 5 XVII-ik és 24 darab XVIII-ik századi oklevél, továbbá a Kádas-család XVII. századi

jegyzőkönyve és a Temesvári-család genealógiai följegyzései. A másik a múzeum tulajdonában volt, de másfél évtized előtt minden térítvény nélkül kivett oklevelekből állott, a melyeket az elhunyt kiköleszönző hagyatékának kezelői küldtek vissza. Mind-össze 14 darabot tartalmazott, ebből négy középkori (1347—1478), a többi pedig a XVI—XVIII. századra esik. Az utóbbiak között a jászói konvent egy 1352. évi osztálylevelének másolata s Bercsényi Miklósnak 1708-ban Pécsi János «ngos Perényi Miklós brigadéros úr eő kglme adjutantya» számára kiadott passualisa érdemel figyelmet.

Kecskeméten a Városi Múzeum könyvtára az 1908. év folyamán 261 kötetből álló 179 művel gyarapodott. Az 500 korona államsegélyből 42 művet szereztek 54 darabban, a városi segélyből pedig 641 korona 40 fillérért 102 darabból álló 72 művet vettek. Ajándékba 65 művet kapott a múzeum 105 darabban. Így könyvvásárlásra összesen 1141 korona 40 fillért fordítottak. A könyvtári munkálatok között legelső és legsürgősebb volt a fűzött állapotban levő munkák bekötetése. A vallás- és közoktatásügyi minisztériumnak a 10.000 koronás államsegély első fele kiutalványozásáról szóló leirata megérkeztevel fölhasználhatóvá válván az a 2000 korona, mit a th. közgyűlés könyvek köttetésére régebben megszavazott s a Főfelügyelőség jóváhagyását is megnyervén, hogy a 10.000 koronás államsegélyből köttetésre is használhatnak föl szükséges összeget: azonnal megkezdték ezt a munkát. Az év folyamán 4007 kötetet készítettek el, melyekért 860 korona 28 fillért fizettek ki a városi segélyből. A könyvtárra tehát az 1908. évben 2001 korona 68 fillért költöttek. A városi könyvtár és múzeum anyaga immár annyira megszorodott, hogy az annak elhelyezésére kijelölt helyiségek nem elegendők, nem alkalmasak, de a városháza épületében lévő eme helyiségekre közigazgatási czélokból különben is szükség van. Ez okból Kada Elek polgármester jelentése folytán a városi tanács az iránt tett javaslatot, hogy a mint az ország minden nagyobb haladó városa államsegélylyel építi már múzeumát és könyvtárát magába foglaló kulturpalotáját, ez iránt e város közönsége is tegye meg a szükséges előkészítő lépéseket. A th. bizottsági közgyűlés, a polgármester javaslatához képest, határozatilag kimondotta, hogy, bár a kulturpalota fölépítésére szüksé-

ges összeggel ezidőszerint nem rendelkezik és így e célra a szükséges földet kijelölni nem tudja, annak létesítését mielőbb kielégítendő szükségletnek jelenti ki és ehhez képest annak előkészítését munkába veszi. A beterjesztett javaslathoz képest azt is szükségesnek jelentette ki a város közgyűlése, hogy a kecskeméti református egyháznak már kifejezett hozzájárulásával a városi múzeum s könyvtár új helyisége oly módon építtessék föl, hogy a 10.000 kötetnyi városi és a 30.000 kötetnyi ref. főiskolai könyvtárnak gazdag anyaga egy közös olvasóteremben álljon a közönség rendelkezésére. Mindemez okokból a th. bizottsági közgyűlés kijelölte a városi kulturpalota részére az új nagy piacra (Szabadság-tér), másfelől az Aradi-utczára eső ama 26475 négyszögöl területű háztelket, mely a 443/kgy. 1908. számú közgyűlési határozattal elfogadott kisajátítási egyesség alapján a ref. főgimnázium épülete részére kijelölt telekrészek átengedése után a városi közönség tulajdonát képező V. t. 120. és 121. számú háztelkekből megmarad; ezen a telken a ref. főgimnázium szabadság-téri homlokzatával egységes külső kiképzéssel kívánja fölépíttetni a városi kulturpalotát, a mely a városi könyvtár és múzeum, esetleg a népkönyvtár elhelyezésére fog szolgálni és a melyben a tudományos és művészeti ismeretek terjesztésére szolgáló előadó- s hangversenytermek és kiállítási helyiségek lennének létesítendőek. Elvileg azt is elhatározta a város közönsége, hogy eme kulturpalota fölépítésére később kijelölendő alaphból a fenti 50.000 koronányi értéket képviselő telken kívül még 100.000 koronát fog fordítani az esetben, ha e célra az államtól 150.000 korona hozzájárulást megnyerni sikerül. A könyvtár összes állománya az 1908. év végén 9156 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 261 darab.

Keszthelyen a Báltoni Múzeumegyesület új bérhelyiségében a könyvtárnak is külön szoba jutott, a melyet megfelelő könyvtári állványokkal bútoroztak be. 1908-ban a könyveket, folyóiratokat és apró nyomtatványokat számba vették, ellenben a ezédula-katalógus elkészítése csak 1909-ben fog megtörténni. A könyvtár összes állománya az 1908. év végén 2930 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 652 darab. Az 1908. évi államsegély 300 K volt.

Késmárkon az ág. h. ev. liceum nagy könyvtára a lefolyt

évben kitűzött ama czélt, hogy az új könyvtári helyiségeket és vele együtt az olvasótermet berendezzék és a közönség használatára megnyissák, sajnos, meg nem valósíthatta, mert az erre szükséges 3500 korona berendezési államsegélyt csak az év végével kapta meg, minélfogva csak akkor láthattak hozzá a szükséges átalakítási munkálatok fogantatásához. E munkák közül a termék átalakítása már be van fejezve, hátra van még a belső berendezés és a villamos világítás bevezetése, úgy hogy az új könyvtári helyiségek és az olvasóterem remélhetőleg az 1908. év szeptember 1-jétől már a közönség használatára megnyitlak, a mivel a könyvtár valóban nyilvános könyvtárrá alakult át. A nyitási napok száma 42-ről 75-re, a látogatóké 515-ről 924-re, a kivett könyvek száma pedig 1145-ről 1889-re emelkedett. A könyvtárat, a mennyire a szűk anyagi viszonyok megengedték, fejlesztették. A könyvtár 1908-ban 800 korona államsegélyt nyert, melyet új művek beszerzésére teljesen fölhasznált. Ezenkívül az intézet 1908-ban 1710 korona 32 fillért fordított a könyvtárra. A könyvtár összes állománya 41.867 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 624 darab. Látogatási és használati díjakból befolyt 55 korona.

Kiskúnfélegyházán az elmúlt 1908-ik esztendő a Városi Múzeum életében tulajdonképen az alapvetés éve volt, mert működését a múzeum jóformán csak attól az időtől kezdhettem meg, midőn az alapszabályok jóváhagyása után, mely pedig évekig késett, állami felügyelet alá helyeztetett. A könyvtár alapját máris megvetette a múzeum. A Miletz-féle hagyaték mintegy 500—600 kötetre terjedő anyagát már majdnem egészen földolgozták, de állványok hiányában a rendezett anyag nem volt fölállítható. A múzeum könyvtára és gyűjteményei rendezés és lajstromozás alatt állván, a törzsállomány számszerű adatokkal még ki nem mutatható. A könyvtárból kikölcsönöztek 16 művet.

Kiskúnhalason a ref. főgimnázium könyvtárát föntartó testület mindent elkövetett arra, hogy könyvtáranyagát minél szélesebb körben használatba vegye a város közönsége. Díjat a használatért nem szedett s a kívánt könyvek azonnal való megrendelésével igyekezett a közönség olvasókedvét fokozni. A nagy könyvtárban 53 látogató használt 79 darabot, kikölcsönöztek 446 térítvényre 744 darab könyvet. A használt anyag tehát összesen 823

darab. Az államsegély terhére beszereztetett 41 darab könyv, állami letétbe kaptak 3 darabot, egyéb vétel és csere útján 70 darabbal, ajándékozásból pedig 186 darabbal szaporodott a könyvtár. Az évi összes gyarapodás tehát 300 darab. A könyvtár jelenlegi állománya 36.190 darab. Az 1907. évben már lekötött, de még ki nem fizetett könyvekre kifizettek 300 koronát, könyvkötésre és naplókra, bélyegekre 23 korona 34 fillért. Az államsegély-marádékot a múlt évi 600 korona államsegélyhez csatolva, a pénztári készlet az év végén 613'82 korona volt. A nagy könyvtárnak adott egyházi segély 1908-ban 228 korona volt.

Komáromban a Vármegyei Könyvtár 1908. évi történetében legfontosabb mozzanat, mely sorsára nézve is döntő fordulatot hozott, a közoktatásügyi miniszter ama gondoskodása, a melylyel a vármegyei könyvtár és múzeum végleges otthonának építésére újabb 100.000 K összeget s így az előzővel együtt 125.000 K államsegélyt engedélyezett, a mely az 1908. évi állami költségvetésben előirányoztatott. Évtizedek óhajta nyert emez elhatározással kielégítést. A könyvtár és múzeum elhelyezésének kérdése is megoldást nyert az 1908. év folyamán. Nevezetesen Komárom szab. kir. város közönsége a könyvtár és múzeum céljaira följánlotta a volt benzés kisgimnázium nádor-utczai telkét, mely erre a célra alkalmas és a városnak, valamint a forgalomnak középpontjába esik; de hogy a könyvtár és múzeum építkezése már az 1909. év folyamán biztosítható legyen, úgy Komárom város, mint Komárom vármegye törvényhatósága fölterjesztést intéztek a közoktatásügyi miniszterhez az államsegélynek egy összegben leendő folyósítása iránt. A könyvtár jelenlegi helyisége a viszonyoknak és követelményeknek egyáltalán meg nem felel s az 1908. évi gyarapodás a levéltár polczainak még üres részein kívül a levéltár ablakaiba került. E szomorú dolgon egyelőre nincs mód segíteni. Komárom vármegye könyvtárában egyesített gyűjtemények: a Kultsár- és Ghyczy-könyvtárak, a Népkönyvtár és a Múzeum-Egyesület könyvtára kisebb gyarapodásán kívül a vármegyei könyvtár gyarapodása az előző évekkel arányosan az elmúlt esztendőben is lépést tartott és 874 munkával (2111 drb) gyarapodott. A könyvtár jóltevői sorában idős Szinnyey József kir. tanácsos, a ki 1908. évben 224 mű 328 kötettel gyarapította azt, Ghyczy Béla nyugalmazott al-

tábornagy, főrendiházi tag szerepel nagyobb adománynyal, ki néhai Ghyczy Kálmán könyvtárának kiegészítésére 786 darab, főleg országgyűlési nyomtatványt adományozott. Az államsegélyből 1908. év folyamán szerzett a könyvtár 136 darabot 70275 korona értékben. Egyéb vételből pedig 200 darabot 191'91 korona értékben. Ajándékot kapott 1970 darabot, csere útján 36 darabot. Folyóirat 30 járt a könyvtár czimére. Az 1908. évben 1100 korona államsegélyt nyert a vármegyei könyvtár, melyet gyarapításra és könyvkötésre használtak föl. Elismeréssel kell itt fölemlíteni a Komárom Vármegyei és Városi Közművelődési Egyesületet, mely az 1907. és 1908. évekre 300—300 koronát, valamint a Dunántúli Közművelődési Egyesületet, mely az 1908. évre 200 koronát adományozott, Komárom szab. kir. város közönsége pedig elhatározta, hogy a vármegyei könyvtárban kezelt gyűjteménye, a Népkönyvtár segélyezésére 1908-tól kezdve évi 800 korona segélyt ajánl föl. A vármegyei törvényhatóság 300 korona segélyt szavazott meg a könyvtár céljaira. A könyvtár kezelése évről-évre nagyobb terhet ró a könyvtár tisztikarára, egyrészt az olvasók számának emelkedése, másrészt a nagymérvű gyarapodás folytán. Az 1908. évben a könyvtárőr és a segédőr mellé a könyvtárnyitási napokra segédmunkaerőt kellett alkalmazni, hogy a nagy forgalmat a könyvtár szűk helyiségében akadálytalanul lebonyolíthassák. Hetenként kétszer, hétfőn és pénteken van nyitási nap, a melyeken csak megfeszített munkássággal tudták az olvasók igényeit kielégíteni. 1908-ban készült el a Népkönyvtár címjegyzéke és a vármegyei könyvtár 1907. évi gyarapodásának földolgozása, czédula-katalógusa és címjegyzéke, a melyből 910 példány forog ezidőszerint közkezen. A könyvtár látogatóinak száma 1908-ban 623-ra emelkedett, tehát az előző évhez képest többletet mutat; ezek 98 nyitási napon 9471 művet olvastak 11.794 kötetben, tehát 3190 kötettel többet, mint az előző esztendőben, a mi a könyvtár használhatósága és annak népszerűvé válása mellett bizonyít. Az olvasók statisztikája a következő: Férfi 372, nő 251; komáromi 596, vidéki 27, összesen 623.

A Komárommegyei és Városi Múzeumegyesület szakkönyvtára teljesen rendezve áll a tagok rendelkezésére. Az évi gyarapodást Alapi Gyula könyvtárőr dolgozta föl és az Értesítőben

teszi közzé. Összes állománya az 1908. év végén 1681 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 84 darab.

*Losonc*on a Városi Közkönyvtár adományozások útján 70, vétel útján pedig 196 művel gyarapodott. A könyvtár összes állománya 22.390 darab volt. A közönség által használtatott 2532 mű, 6345 kötet. Államsegély czimén 1908-ban 400 koronában részesült a könyvtár. Nyitva volt 299 fizetéses napon. A használati díj: 1 óra 1 K, $\frac{1}{4}$ évre 2.50 K, $\frac{1}{2}$ évre 4.80 K, 1 évre 9 K. A használatból befolyt jövedelem: látogatási és használati díjakból 282.90 K, katalógusok eladásából 20.50 K, összesen 303.40 K.

Lőcsén az ág. h. ev. egyház könyvtára a folyósított 600 koronás államsegélyből mult századbeli modern történelmi és irodalmi, természettudományi műveket szerzett be, a mivel a könyvtár értéke az általános tudományos használhatóság szempontjából tetemesen emelkedett. A könyvtár állománya 17.023 darab. Ebben az 1908. évi gyarapodás 59 darab.

Magyaróváron a Mosonmegyei Történelmi és Régészeti Egylet könyvtára ez évben 5 kötettel gyarapodott; állománya az év végén 2479 darab volt.

Máramaroszigeten a lefolyt 1908-ik év a ref. főgimnázium főkönyvtárára jelentősebb eseményt nem hozott, fejlődése az utóbbi évek normális medrében haladt. A könyvtár részére engedélyezett 1600 korona államsegély az előző évi pénztári maradvánnyal együtt csaknem teljes összegében fölhasználtatott. A könyvtár állománya 32.627 darab, a melyben az 1908. évi gyarapodás 1004 darab. Ingyenesen nyitva volt, az ünnepek és iskolai szünetek kivételével, mindennap. Az olvasóteremben 154 látogató 162 darabot használt. Kikölcselődtek 59 darabot.

Miskolczon az ág. h. ev. egyház nyilvános könyvtára 1903-tól rendes évi államsegélyt nem nyervén, a könyvtárnak azóta nincs más jövedelme, mint az alapítványnak évi 600 korona kamata, a melynek fele a könyvtáros tiszteletdíjára, másik fele pedig a könyvtári terem fűtésére és világítására fordítatik. A könyvtár állománya az 1908. év végén 10.685 darab volt. Ebben a gyarapodás 247 darab. Az olvasóteremben 309 látogató használt 155 darabot, kikölcselődtek 267 darabot.

A Borsodmiskolci Közművelődési és Múzeumegyesület könyv-

tárának 1908. évi gyarapodása 448 darab, ebből 330 ajándék, közte egy 200 darabnyi sorozatból álló fizikai és kémiai könyvtár. A könyvtár összes állománya az 1908. év végén 5407 darab volt.

Nagybányán a Városi Múzeum gyűjteményeit az új őr, *Balczer György*, 1908. évi február hó 29-én vette át megőrzés végett. Többek között hozzáfogott az 5813 kötetből álló könyvtár anyagának rendezéséhez is, a mi azonban csak nehezen halad előre. A könyvtárban leggazdagabban vannak képviselve a bányászatra és a kohászatra vonatkozó szakművek, a melyek legnagyobbbrészt németnyelvűek s leginkább ajándék és hagyatékok útján kerültek a múzeum tulajdonába. A műtörténeti munkáknál fönnálló hiányt az 1908. évi államsegély egy részének fölhasználásával némileg pótolták. Az évi gyarapodás 441 darabot tett ki; a könyvtári államsegély összege pedig 500 korona volt.

Nagyenyeden a Bethlen-főiskola Könyvtára 1904 óta, a mikor a Múzeumok és Könyvtárak Országos Szövetségének tagja lett, öröndetes fejlődést és forgalomnövekedést mutat. Elkészült azóta a szakkatalógus s a kéziratoknak és hungarikumoknak, melyek 4 új üveges szekrényben lettek elhelyezést, külön leltára is. Míg 1903-ban a könyvtárt látogató egyének száma 107 volt, kik 732 művet 1243 kötetben vettek ki, addig már 1908-ban 241 egyén 2189 művet vett ki 3940 kötetben, tehát a könyvtár forgalma 5 év alatt megháromszorozódott. A könyvtár állománya is megfelelő gyarapodást tüntet föl, amennyiben 5 év alatt 3784 kötetben 2873 művel szaporodott, évenként átlagosan mintegy 570 művel. A könyvkikölcsönzők főképen tanárok és tanulók voltak, de a nagyközönség is mind inkább kezdi használni. Míg 1903-ban 16 főiskolán kívüli egyén 23 művet kért ki, addig 1908-ban 41-en 71 művet kölcsönöztek ki. Hogy ez idegenforgalom aránylag még most is csekély, az részben annak is tulajdonítható, hogy azok a szakok, melyek a nagy közönséget inkább érdeklik, t. i. a regényirodalom és a modern jogi munkák, a könyvtárban csak a legújabb időkben kezdenek képviselve lenni. A könyvtár minden vasárnap d. e. 8—12-ig és szerdán d. u. 2—4-ig ingyen nyitva van, de azonkívül is minden nap, minden órákőzben a közönség számára ingyen rendelkezéső áll. A Bethlen-főiskola előjárósága dr. Farnos Dezső könyvtárost 1908. év nyarán 800 korona segély-

lyel külföldi tanulmányútra küldte, mely alatt a bécsi, müncheni, Majna melletti frankfurti, heidelbergi, strassburgi, baseli, luzerni és zürichi nevezetesebb könyvtárakat építkezés, berendezés és kezelés szempontjából megtekintette. A könyvtár összes állománya az 1908. év végén 38.814 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 583 darab. Államsegélye ez évben 800 K-t tett, mely összeg teljesen felhasználtatott.

Nagykárolyban a Szatmárvármegyei Múzeum és Könyvtár az 1908. év végén 1156 darab könyvvel birt. A gyarapodás a könyvtárnál 168 darab volt. A könyvtár hetenként kétszer volt ingyenesen látogatható. Az olvasóteremben 45 látogató 132 darabot használt, a kikölcsönzött művek száma 18 darab. A múzeum az 1908. évben nem részesült államsegélyben. Működéséről közelebbi adatok hiányoznak.

Nagyszombatban a Városi Közkönyvtár és Történeti Emléktár ez évben foglalta el a város tulajdonát képező «Albertinum»-épületnek a főbejáratától jobbra eső összes földszinti helyiségeit. A könyvtár olvasóterme minden csütörtökön d. u. 3—7-ig, kikölcsönző helyisége pedig minden vasárnap d. e. 10—12-ig volt nyitva, kivéve a nyári nagy szünetidőt. A könyvtár összes állománya az 1908. év végén 8693 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 438 darab volt. A könyvtár 61 napon át volt ingyenesen nyitva. Az olvasóteremben 276 látogató használt 506 darabot, kikölcsönöztetett 1190 darab. A könyvtár ez évi államsegélye 800 K-ra rugott, mely összeg az 1907. évi 897 K-val együtt teljesen ki lett merítve.

Nagyváradon a Biharmegyei és Nagyvárad Régészeti és Történelmi Egyesület az 1908. évben főleg könyvtárának rendezésével és a múzeumépület kibővítésének ügyével foglalkozott. A könyvtárhoz a nagyvárad királyi ügyészségtől a köteles példányokat átvették és azokat egyelőre raktárszerűen elhelyezték. A rendezés végett szükséges bekötéseken kívül az okvetlenül megszerzendő szakműveket is megvették és ez által a könyvtár-rendezés az engedélyezett 200 koronán felül még 84 K 20 fillérbe került. E pénzt a régészeti tár részére engedélyezett, de 1908-ban föl nem használt 400 koronából a Főfelügyelőség jóváhagyása mellett vették át. A könyvtár összes állománya az 1908. év végén 5557 darab volt; gyarapodás az előző évvégi

állapottal szemben 176 darab. A könyvtár rendezés alatt állván, nem volt megnyitva.

Nyitrán a Vármegyei Múzeum könyvtárát a nyilvánosságnak még nem adták át. A könyvtár összes állománya az 1908. év végén 13.627 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 215 darab. A könyvtár ez évben 500 K államsegélyben részesült, mely összeg teljesen fölhasználtatott.

Pápán a ref. főiskolai könyvtár forgalma és látogatottsága az 1908. évben ismét szépen emelkedett. Nemcsak a városból, hanem a vidékről is mind nagyobb számmal használják értékes könyvanyagát. Nyitva volt a könyvtár 305 napon délután 2—4-ig s ez idő alatt 1774 látogató a könyvtár helyiségében használt 1041 darab könyvet és kéziratot, kikölcsönzött pedig 1033 térítvényre 2165 darab könyvet és kéziratot. A használt anyag tehát összesen 3206 darab volt. Az előző évben 5919'24 K költséggel felállított vasállványok árának fedezésére a Főfelügyelőség útján 3000 K rendkívüli segélyben részesült a könyvtár. A rendes államsegély ebben az évben is 1500 K volt, melyből 1300 K könyvbeszerzésre, 200 K pedig a könyvtárnok tiszteletdíjára fordítottatott. A főiskola saját erejéből adott rendes évi járulék gyanánt 400 K-t a könyvtárnok és segédkönyvtárnok tiszteletdíjára, 2400 K-t pedig könyvbeszerzésre és könyvkötetésre. A könyvtár összes szaporulata 1033 darab. Ebből államsegélyen vettek 125 kötetet, állami letétként kaptak 1 kötetet, saját pénzükön vásároltak vagy csere gyanánt kaptak 524 kötetet, ajándékba pedig 383 darabot. Így a könyvtár törzsanyagának állománya az 1908. év végén 35.984 darab volt.

Pécsett a Városi Múzeum könyvtárának anyagából rendezett állapotban vannak a könyvek (önálló művek, füzetek, folyóiratok, füzetes vállalatok), melyekről czédulakatalógus is van. Mátyás Flórián könyvtára a többi anyagtól elkülönítve van felállítva. A törzsgyűjtemény állománya: 1365 mű, 2260 kötetben, a Mátyás-feléé pedig 1115 mű, 1703 kötetben és így az egész könyvtár könyvanyaga 1908 végén 2480 mű 3963 kötetben, illetőleg füzetben. A könyvtár egyéb anyaga rendezetlen. A könyvtár rendezés alatt lévén, csak a gyűjteményekben végzett munkálatoknál használtatott. Összes állománya az 1908. év végén 6491 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 807 darab.

Poprádon a Magyarországi Kárpátgyűjtemény múzeumának könyvtára, különösen az Országos Főfelügyelőség támogatása következtében, igen értékes művekkel gazdagodott. Ennek támogatása révén szerezhették meg a Természettudományi Társulat összes kiadványait és más értékes műveket is. Ajándékképen 183 művet és 53 oklevelet kapott a könyvtár. A könyvtár összes állománya az 1908. év végén 5060 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 285 darab. A könyvtár június 1-től szeptember 1-ig ingyenesen volt nyitva. A könyvtárból kikölcsönözöttetett 142 darab. A könyvtár ez évben államsegélyben nem részesült, mivel 1907-ből még 369·80 K maradvánnyal rendelkezett. E maradvány az év folyamán teljesen kimerült.

Pozsonyban a Városi Közkönyvtár állománya 1908-ban 2010 darabbal gyarapodott. Ebből ajándék 1483, vétel 339, könyvtárilag feldolgozott állami letét (kir. ügyészégi kötelezpéldány) 188 darab. Az eddig élvezett állami javadalmazás 1908-ban elmaradt, mert az Orsz. Főfelügyelőség ez évre a különben is helyszükével küzdő pozsonyi közkönyvtár részére államsegélyt nem hozott javaslatba. Az előző években kapott államsegélyekből 1908 elején 650·49 korona maradt felhasználatlanul, melyet 100·29 korona híján az év folyamán legújabb kiadású magyar művek beszerzésére fordítottak. A könyvtár a városi hozzájárulásból 2183·23 koronát fordított az 1908. évben könyvek és folyóiratok beszerzésére. A költségvetésben előirányzott városi hozzájárulás nagyobbfokú igénybevételét ugyancsak a közkönyvtár helyszüke tette lehetetlenné. A pozsonyi közkönyvtárnak a lefolyt esztendőben egyik legnevezetesebb eseménye az a rendkívül értékes gyarapodás volt, melyben azáltal részesült, hogy, a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelősége a néhány évvel azelőtt elhunyt Hajnik Imre kiváló hazai jogtudós hagyatékából származó, több ezer kötetre terjedő tudományos könyvgyűjteményt Pozsony szab. kir. városnak engedett át állami letét gyanánt. A városi tanács a szóban levő könyvgyűjteményt egyelőre a primási palota első emeletén levő szobába raktározta el, de gondoskodni fog arról, hogy a Bartal Aurél volt főispán által 1906-ban ajándékozott, körülbelül 6000 kötetet tartalmazó családi könyvgyűjteménnyel együtt, a mely másfél év óta a régi

gabonatárban hever, külön e célra felállítandó állványokon elhelyeztessék és így addig is, a míg könyvtári feldolgozása a rendes módon lehetővé lesz, legalább némiképen hozzáférhetővé válják. 1908. márczius havában a közkönyvtár czimjegyzékének második (1907. évi) pótfüzete jelent meg nyomtatásban. A könyvtár feldolgozott állománya az 1908. év végén: könyvek: 16.656 darab, hirlapok: 433 darab, apró nyomtatványok: 35 darab, térképek: 13 darab, kéziratok: 7 darab. Összesen 17.144 darab. Ebben az 1908. évi gyarapodás 2010 darab.

Az olvasóterem 1908-ban 242 egész és 61 félnapon volt nyitva a közönség számára. Ez idő alatt 2579 darab látogatójegyet állítottak ki 425 férfi- és 5 női olvasónak, a kik összesen 5182 darab könyvet, folyóiratot és egyéb könyvtári anyagot használtak. A kikölcsönzött művek száma 625 térítvény ellenében 896 darab volt; ebből óvadék ellenében 366 térítvényre kikölcsönöztek 585 kötetet. A kezelt óvadékösszeg 3714 korona volt. A térítvény ellenében kölcsönvett óvadékos műveket 108 férfi és 19 nő használta, az óvadék nélkül kölcsönkapott műveket 67 férfi és 3 nő.

A Pozsonyi Orvos-Természettudományi Egyesület könyvtára még mindig rendezés alatt van és a múzeummal együtt várja már azt az időt, midőn Pozsony város közönsége régi tervét megvalósítja és egy a modern igényeknek megfelelő hajlékot fog építeni, melyben úgy az egyesület könyvtára, mint pedig múzeuma a megfelelő elhelyezést meg fogja találni. Összes állománya az 1908. év végén 11.813 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 201 darab. Az olvasóteremben 71 látogató 213 darabot használt, kikölcsönöztetett 37 darab.

Rimaszombatban a Gömörmegyei Múzeum könyvtárának fejlesztésénél csak a legszükségesebbek beszerzésére szorítkozott. A könyvtári helyiség ugyanis annyira szűk, felszerelésében annyira hiányos, hogy csak a holt tőkét halmozhatták volna fel egyes munkák megvételével. A jelenlegi állomány, a rendelkezésükre álló helyiséget zsufolásig megtölti, úgy, hogy az ezután adományozott könyvek három nagy ládába csomagolva, felbonthatlanul hevernek, mert sem helylyel, sem állványokkal nem rendelkeznek azok felállítására. A megkezdett hirlapgyűjtést — job-

bára ez okokból — teljesen el kellett tehát hagyni és csak a helybeli lapokat tartották meg, mint a melyek megyei vonatkozásukkal a megyei múzeumnak becses anyagát képezik. Ilyformán a könyvtár ez idén csupán önkéntes adományok útján szaporodott, vételre mindössze 60 koronát fordítottak, valamint Kozák J. hagyatékából szereztek be egynéhány oklevelet és kéziratot 20 korona értékben. Az államsegély többi elszámolt része szakfolyóiratokra fordítottatott. A könyvtár összes állománya az 1908. év végén 19.429 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 940 darab és a helyszűke miatt fel nem bontott három láda könyv. A könyvtár az igazgató jelenlétében bármikor használható. Térítvényre kikölcsönöztek 8 darabot. A könyvtári államsegély ez évben 300 K volt; ebből évvégi maradvány 135.39 K.

Sárospatakon a ref. főiskolai könyvtár történetében új korszakot nyit meg az 1908. esztendő. Ebben az évben részesült ugyanis a könyvtár a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelőségének ajánlatára államsegélyben. És pedig úgy, hogy az 1908. évi állami költségvetésbe a 10.000 korona rendkívüli segély első részlete gyanánt fölvelt 3000 korona utalványoztatott a könyvtárnak. Hogy a rendelkezésre bocsátott államsegélyből minél több könyvet szerezhessenek be, a könyvtár megbízott könyvkereskedőjével a Leipziger Börsenblattban s a magyar Corvinában hirdetést tettek közzé a könyvek czimeivel s a beérkezett nagyszámú ajánlatok közül az épség és ár tekintetében legmegfelelőbb példányokat rendelték meg. Ez eljárás teljes eredménnyel járt. Az így beszerzett könyvek ára 2643.81 K volt. Könyvköttetésre és felszerelésre fordítottak 355 K 70 f-t; összes kiadás tehát 2999 K 51 f; pénztári maradvány, az időközi kamatokkal együtt 35 K 49 fillér. A főiskola pénztárából könyvekre és folyóiratokra költött a könyvtár 1351 K 65 fillért. A könyvtár állománya az 1908-ik év végén 46.746 darab volt; gyarapodás az előző évi állapottal szemben 1052 darab. A nyitási napok száma 260 volt, a kikölcsönzött könyvek száma 1465 darab.

Selmeczbányán a Városi Közkönyvtár és Múzeum az elmúlt 1908. évben is öröndetesen gyarapodott. A közkönyvtár azonban még mindig a városi róm. kath. elemi iskolának egyik termében van elhelyezve. A könyvtár törzsanyagának állománya az 1908.

év végén a következő volt: könyvek (önálló kötetek és füzetek, folyóiratok és füzetes vállalatok) 2505 darab, hírlapok (évfolyamok kötetei és egyes hírlapszámok) 25 darab, apró nyomtatványok 30 darab, térképek 5 darab, egyéb könyvtári anyag (rajzok, metszetek, hasonmások) 122 darab, összesen 2687 darab; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 135 darab. Az államsegély összege 500 K volt. A könyvtár hetenkint kétszer, vasárnap d. e. 8—9-ig és szerdán d. u. 3—5-ig volt ingyenesen nyitva. Az olvasóteremben 127 látogató használt könyvet, hírlapot és egyéb anyagot 1319 darabot. Kikölcsönöztetett 2677 térítvényre könyv, hírlap, egyéb könyvtári anyag 3578 darab.

Sepsiszentgyörgyön a Székely Nemzeti Múzeum könyvtári szükségletekre 500 K államsegélyben részesült, melyet egészében kimerített. A könyvtár összes állománya az 1908. év végén 42.133 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 1023 darab. A könyvtárban 108 látogató 456 művet használt; kikölcsönöztetett 64 térítvényre 93 mű.

Szamosújvárott az Örmény Múzeum a lefolyt 1908-ik évben 200 K könyvtári segélyt kapott, mely összeg vásárlásokra fordított. A könyvtár összes állománya az 1908. év végén 1140 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 331 darab.

Szatmáron a Kölcsey-Kör könyvtára vétel útján 34 darabbal, adományozás útján 211 darabbal gyarapodott. Összes állománya az év végén 3263 darabra rúgott. Az 1908. évi államsegély 500 K-t tett, amihez még 30·10 K 1907. évi maradvány járult; ez összegből az év végéig 488 K-t használtak fel. A könyvtár nyitva volt 80 napon, a közönség használt 187 térítvény mellett 517 darab könyvet és 14 darab okmányt, összesen 531 darabot. A könyvtár használatából befolyt díj 12 korona volt. Megjegyzendő, hogy a könyvtár használatáért csak azok fizetnek évenként 2—2 korona díjat, a kik nem tagjai a körnek.

Szászvárosban a Kún-kollégium Könyvtára a 800 korona államsegélyből a Főfelügyelőség által jóváhagyott tervezet szerint mindenekelőtt szegényes szépirodalmi gyűjteményét bővítette ki. A 800 korona államsegélyen kívül a kollégium pénztára 1073 korona 50 fillért fordított a könyvállomány gyarapí-

tására, 239 korona 81 fillért kötésekre, összesen tehát 1313 korona 31 fillért. A könyvtárból 145 egyén 488 térítvényre 1570 darab könyvet kölcsönzött ki, legnagyobb részben szépirodalmiakat. A könyvtár összes állománya 14.385 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 1014 darab. Államsegély-maradvány az 1908. év végén 165 korona 28 fillér.

Szegeden a Somogyi Könyvtár 1908-ban érte meg főnállásának huszonötödik esztendejét. Ő Felsege a király 1883. október 16-ik napján nyitotta meg s adta át kegyes szavakkal közművelődési rendeltetésének. A könyvtár akkor mintegy 43.000 kötetet számlált s a főreáliskola egyik oldalának földszinti termeiben volt elhelyezve. Jelenleg a törzsanyag állománya 71.519 kötet, a mely a Városi Múzeummal kapcsolatosan, külön épületben, a közművelődési palotában nyert állandó, de már-már szűkös otthont. 1908-ban olvasótermét 240 napon át (a nyári szünet alatt csak a délelőtti hivatalos órákban volt nyitva), 9632 olvasó látogatta, a kik 11.668 művet használtak. Az olvasók napi átlagos száma 40 volt. Legtöbben használták a könyvtárt december 7-én: 92; legkevesebben június 2-án: 3. Könyvtárszolgálati idő a rendes hétköznapiokon délelőtt 10—1, délután 4—7 óra. Esti 6 óra után maradt 2873 olvasó. Havonként az olvasók száma így oszlik meg: Január 952, február 1261, márczius 1331, április 690, május 409, június 228, szeptember (a szüneti olvasók beszámításával) 908, október 1458, november 1225, december 1170. Foglalkozásuk szerint az olvasók: 27 lelkész, 428 tanár, tanító, 6401 tanuló (a középiskolák három felső osztályából), 81 író, hírlapíró, 250 művész, 798 ügyvéd, közjegyző, 135 katona, 86 törvényhatósági, 104 állami, 197 magántisztviselő, 46 orvos, 34 gyógyszerész, 19 birtokos, 5 bérlő, 18 gazdatiszt, 102 ipari vállalkozó, 120 építészeti és ipari hivatalnok, 52 kereskedelmi vállalkozó, 112 kereskedelmi hivatalnok, 113 magánzó, 514 nő. A törzsanyag évi szaporulata 1099 kötet; összes állomány 1908 végén tehát, mint már fentebb említettett, 71.519 mű volt. Ebbe nincsenek beleszámítva az apró nyomtatványok, továbbá azok a köteles nyomdatermékek, a melyeknek tudományos vagy irodalmi értékük nincs, valamint a duplum-könyvtár anyaga, a mely 2173, részben hiányos műből áll. A törzsanyag 11 főszakban s

57 alszakban van kezelés alatt. A 71.519 kötetnyi állomány főszakok szerint így oszlott meg az 1908. év végén:

Ösnyomtatvány	204 kötet
Hittudomány	12.872 «
Jogtudomány	5.013 «
Államtudomány	2.701 «
Orvostudomány	2.957 «
Mathematika, fizika, technologia, természetrajz, gazdaságtan, filozófia, aesthetika, paedagógia	5.789 «
Történelem és földrajz	13.601 «
Nyelvtudomány és szépirodalom	10.766 «
Vegyes	8.208 «
Hírlapok, folyóiratok	3.927 «

A könyvtár gyarapításához az adományokon kívül 3000 korona városi javadalmazás és 2200 korona állami segély járult. Az államsegély egész összege nagyobb és értékesebb művek beszerzésére fordítottatott. A városi 3000 koronás javadalmazás, a könyvkötésekre kiadott összeg kivételével, újabb munkák beszerzésére használtatott föl. Köttetett 346 műből 456 kötet 714 korona 37 fillér árban. A könyvtári adományok száma 458 kötet, hivatalok, intézetek és magánosok részéről.

Szekszárdon a Tolnavármegyei Múzeum könyvtárának összes állománya az 1908. év végén 3909 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 884 darab; ebből 513 kötet néhai Wosinsky Mór hagyatékából került a múzeumba. A könyvtár ez évben 110 K államsegélyben részesült, melyet föl is használtak, míg az 1907. évi 35·17 K maradvány átvitetett az 1909. évre.

Szentesen a Csongrádmegyei Történelmi és Régészeti Társulat az 1908. év folyamán kibővítette eddigi bérhelyiségét. Az új termekben, melyeknek bebutorozására és felszerelésére 170·70 K-t költöttek, főkép a könyvtár és néprajzi múzeum nyert czélszerű elhelyezést. A könyvtár az 1908. év folyamán mindössze 25 darabbal gyarapodott; összes állománya pedig 4369 darab volt. Az eddig összegyűlt könyvek rendezését egyéb hivatalos teendői miatt, nem folytathatta oly mértékben a könyvtáros, a mint ter-

vezve volt. Éppen ezért felhasználatlanul, a jövő évre maradt az az 50 korona, melyet könyvtárrendezés czimén fölvettek az 1908. évi költségvetésbe és az a 250 korona is, melyet a könyvtár gyarapítására szántak.

Szombathelyen a Vasvármegyei Kulturegyesület a mult évben hatalmas lépéssel közelítette meg törekvéseinek czélját: a múzeumépület, a magyar állam, Vasvármegye és Szombathely város, továbbá a társadalom és jótevőinek támogatásával elkészült, termeit az Országos Főfelügyelőség segítségével a szükséges butorizzattal felszerelték, a gyűjteményeket, a mennyre a rendelkezésükre állott rövid idő engedte, berendezték. A berendezett múzeum 1908. október 11-én adatott át rendeltetésének, A könyvtár összes állománya az 1908. év végén 43.163 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 3480 darab. A fejlesztésére nyert államsegély 1000 K volt, a mihez még 76'14 K 1907. évi maradvány járult. A könyvtár elszámolása 425'76 K túlkiadással zárult.

Temesvárt a Városi Nyilvános Könyvtár csak a jelenlegi fejlettebb állapotában kezdi mindjobban betölteni hivatását. A gyűjtemény gyarapodása a lefolyt évben a könyvtár főnnállása óta a legnagyobb volt, a mennyiben az 1906. év folyamán kiutalványozott 25.000 és az 1907-ben kiutalványozott 800 korona államsegély ez év folyamán lett teljesen felhasználva. A gyűjtemény gyarapodása a csekély számú ajándékozott műveket, a Délmagyarországi Természettudományi Társaság folytatólagos letétét, továbbá a városi tanácshoz befolyt és a könyvtárban elhelyezett különféle hivatalos kiadványokat és könyvilletményeket hozzászámítva, 2308 tételben 3476 kötetet tesz. Az egész gyűjtemény e gyarapodással 36.704 darabra szaporodott föl. A könyvtár elhelyezésében is lényeges változás állott be. Részben annál az oknál fogva, hogy a belvárosi községi iskolában a tetemesen gyarapodó gyűjtemény számára már nem volt elegendő hely, de főképen azért, mert ebben az épületben az ujonnan szervezett és fokozatosan fejlődő polgári leányiskolát kellett elhelyezni, a miért a városi könyvtár részére más hajlékot kellett keresni. Szerencsére a kegyesrendiek főgimnáziumának új épülete annyira előre haladt, hogy a tornacsarnokot idő előtt használatba lehetett venni s így a régi tornacsarnok külön álló épülete a nyári

szünidőtől kezdve a város használatába mehetett át. Az épület mindazonáltal tetemes átalakítási munkát igényelt. Az átalakítási munka a hozzávaló anyag nagyrészen kívül 4125 kor. 64 fillérbe került, a könyvtár átköltöztetése és az új helyiségben való elrendezése pedig a könyvtári személyzet feszült munkássága mellett is két hónapi időt vett igénybe. A könyvtár használata amaz oknál fogva, hogy áthelyezése után két középiskola tözsomszéd-ságába s a belváros egyik legélénkebb utcájába került, az új helyiségekben jóval megélénkült. Az olvasóterem (a régi 10-hez képest) 20 személyre bővítettett, de így is szűknek bizonyult, a mennyiben némely napokon az olvasók száma meghaladta a 30-at. Az olvasóterem egyébként, július és augusztus, továbbá a költözködés miatt szeptember havát kivéve, minden hétköznap délután 3—7 óráig volt nyitva. A könyvtár kezelése azonban a délelőtti órákban is szolgálatára állott a látogató közönségnek. Összesen 218 nyitási napon az olvasóteremben 2086 olvasó 2799 könyvet használt. Kikölcsönzöttetett pedig 2468 térítvényre összesen 3289 darab könyv. E szerint tehát a könyvtárlátogatók (használati esetek) száma 4554 volt, ami napi átlagos 20 látogatónak és pedig 9 olvasónak és 11 kikölcsönzőnek felel meg, míg a használt könyvek száma összesen 6088 darab volt. Az olvasók foglalkozására nézve legtöbb volt a középiskolák felső osztálybeli tanulója (60%), a kik csakis a tanáraik által kiállított ajánlati lapok előmutatása mellett kapnak könyvtár-használati igazolványt. A tantestületeknek a könyvtárral való érintkezése általában mind sűrűbbé lesz. Az értelmiségi osztályhoz tartozó olvasók arányszáma 30%, míg az iparos, kereskedő olvasók száma alig 10%. Meglepő, hogy a használati esetek száma jelentékeny többséggel a sokkal kisebb mennyiségű magyar könyvanyagra esik. A tanulóifjúság egyáltalában nem olvas német vagy más nyelvű könyvet.

A Délmagyarországi Történelmi és Régészeti Múzeumtársulat könyvtára, mely szigorúan vett szakkönyvtár, csakis a múzeumi tisztviselőknek, a választmány s legfőljebb még a társulat rendes tagjainak áll rendelkezésére. A könyvtár anyaga az 1908. év végén ugyan 8678 darab volt, de ezek között maga a könyvanyag csak 1576 önálló darabot képezett, míg a többi az aprónyomtatványokra, kéziratokra, térképekre stb. esik. A szakkönyv-

tárban az eddig főnnállott *Régészeti*, *Érmészeti*, *Képzőművészeti* és *Néprajzi* osztályokon kívül — a lefolyt év folyamán egy újabb alosztályt nyitottak *Banatica*, *Temesvariana* czimen, melyben a Délmagyarországot és Temesvárt érdeklő mindennemű nyomtatványokat kívánják összegyűjteni.

A Délmagyarországi Természettudományi Társulat szakkönyvtára az év végén 3790 darabból állott; gyarapodás tehát 102 darab volt.

Vácson a helybeli Múzeumegyesület a könyvtárra nyert 200 és 400 korona államsegélyt teljesen fölhasználta. Törzsanyaga ki nem mutatható, mert a gyűjtemények rendezetlenek s legnagyobb részük még mindig raktárilag van kezelve.

Verseczen a Városi Múzeum és Könyvtár az 1908-ik évben hosszú vajudás után végre-valahára külön megfelelő hajlékot kapott. Az épület építését június 1-én kezdték meg és október 8-án megtörtént az építési munkálatok átvétele. Az egész átalakítási költség kerek számban 28.000 koronára tehető. A Verseczi Városi Múzeum és Könyvtárnak immár megvan tehát a maga saját otthona. Az egyemeletes házban a földszinten van a könyvtár. A könyvtárban 92 nyitás volt, vasárnapon és csütörtökön, délután 2—4-ig; 1908-ban kikölcsönöztek 4104 könyvet 884-gyel többet, mint az előző évben. A könyvtár összes állománya az 1908. év végén 20.859 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 970 darab. A gyarapításra 500 K államsegélyt fordíthatott a könyvtár vezetősége.

Veszprémben a Vármegyei Múzeumegylet az 1908. év folyamán elhatározta a veszprémi «Nemzeti Kaszinó» épületének múzeumi czélokra való átvételét s az ehhez szükséges 50.000 korona összegnek megszerzése czéljából gyűjtést indított. A gyűjtés eredménye az év végén 22.652·16 K volt. Megkereste Veszprém r.-t. város közönségét, hogy a múzeum-épület czéljaira a «Nemzeti Kaszinó» melletti térből a még szükséges területet díjtalanul engedje át. Gyűjtéssel a kaszinóépület megvételére szükséges készpénzt kívánták beszerezni, míg az épületet terhelő tartozások kiegyenlítésére Veszprém vármegye törvényhatóságát, illetve közönségét kérték föl. Kérelmük és ez ügyben kifejtett agitációjuk eredményeképen jelenthető, hogy egy erős ellenáramlattal szemben is sikerült a törvényhatósággal

az egy évre tervezett egyszázalékos megyei kulturpótadót megszvaztatni. A könyvtár rendezése fizetett segéderők alkalmazása mellett annyira haladt, hogy a 7000 köteten felüli könyvanyagnak czédulakatalógusa teljesen elkészült. A könyvtár összes állománya az 1908. év végén 9521 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 797 darab, jórészt ajándék.

Zomborban a Városi Könyvtár-Egyesület könyvtárának állománya az 1908. év végén 32.144 darabból állott. A gyarapodás 328 darab, ebben vétel az államsegélyből: 154 darab, egyéb vétel és csere: 162 darab, ajándék: 12 darab. A könyvtárban 246 ingyenes nyitási napon 32 látogató 91 darabot használt; kikölcsönöztek 14.600 darabot. A könyvtárt használó tagok egy évre 6 K-t fizettek. A használatból befolyt jövedelem 894.40 K-t tett. A könyvtár 1908-ban 1000 K államsegélyben részesült, a melyet új művek beszerzésére, könyvek kötésére és könyvtári felszerelési eszközökre használtak föl.

A Bácsbodrogvármegyei Történelmi Társulat könyvtárának összes állománya az 1908. év végén 906 darab volt; gyarapodás az előző évvégi állapottal szemben 90 darab. A könyvtár 14 ingyenes napon volt nyitva. Térítvényre kikölcsönöztek 38 darabot.

A felsorolt adatokat összegezve kitűnik, hogy az állami felügyelet alatt álló intézetek közül önálló nyilvános könyvtárral bir 27, kisebb méretű nyilvános használatra szánt könyvtárral 39, szakkönyvtárral pedig 6.

A összes könyvtári gyűjtemények száma tehát 72 volt.